

Herbronnen - Rood-Klooster in Oudergem

Activiteitenverslag van 28/08/2018

Uitnodiging en foto's op www.coordinationsenne.be (activiteiten - verslagen en foto's - 2018)

Vroeger had elk Brussels dorpje zijn eigen bron, dat vaak de naam van de lokale patroonheilige droeg. Vandaag zijn die bronnen grotendeels verdwenen, onbekend en zelfs verwaarloosd. In Brussel coördineren Hans Welens en Coördinatie Zenne een samenwerkingsverband dat die bronnen in kaart wil brengen en bekender wil maken, om hen zo de plaats in ons collectieve erfgoed te geven die ze verdienen.

Na de uitstapjes naar Ukkel (met de bron van de *Ukkelbeek* en die van de *Geleytsbeek*), Sint-Lambrechts-Woluwe en Neder-Over-Heembeek, die het grote publiek en de plaatselijke overheden wilden bewustmaken van de bijzondere plaatsen waar onze rivieren het licht zien, is 'Herbronnen', in de vallei van het Rood-Klooster, nu de vierde gezamenlijke activiteit.

De bronnen van de voormalige Priorij van het Rood-Klooster

De bronnen in deze ongerepte vallei, waar de *Roodkloosterbeek* trouwens doorstroomt, werden al erg vroeg ontdekt en benut door de monniken. Die vestigden zich daar immers al tijdens de tweede helft van de 14de eeuw en konden dankzij dit water zelfvoorzienend leven. Het veertigtal mensen dat het bezoek bijwoonde, kon - onder begeleiding van Antoine Hulot van Leefmilieu Brussel (dat de locatie beheert) - een aantal van de aanpassingen ontdekken die de geestelijken indertijd hebben uitgevoerd om makkelijker aan het water te raken.

Als eerste is er de **Neerhofbron**. Die is omheind en beschermd en bevindt zich in het oude landbouwgedeelte, tegen de muur van het Kunstencentrum. Het debiet, dat nu heel gering is, was toen waarschijnlijk ook al te laag om aan de waterbehoeften van dit deel van het klooster te voldoen. Aan de andere zijde van het gebouw bevonden zich trouwens een aantal reservoirs, die in die tijd van water werden voorzien door een ingenieus waterleidingnet dat door recente archeologische opgravingen is blootgelegd.

Aan de achterzijde van het impostante Priorhuis konden op basis van oude kaarten en gravures drie visvijvers in hun oorspronkelijke staat worden hersteld. Aanvankelijk werden die vijvers door grondwater aangevuld, maar dat water is niet langer voldoende. Daarom is er een 'bron' met hoog debiet nodig die de watertoevoer naar de aquifer in stand houdt. Het water dat hier uit de grond stroomt, wordt via leidingen van de **Steenborre** (*wat stenen bron betekent*) aangevoerd. De bron bevindt zich boven het Molenaarshuis, tegen de ommuring. De *Steenborre* zou haar naam danken aan de steengroeves die aan deze kant werden ontgonnen voor de bouw van de panden van de priorij. Het water van deze bron wordt door metalen deksels aan het oog onttrokken. Het wordt aangevoerd door een leiding die het water onder de heuvel opvangt en heeft een erg hoog debiet, zodat het ook de mooie fontein van water voorziet. Er is trouwens ook een inspectieput zodat de beheerders er toegang toe hebben.

Vlak bij de beek, die via een spui door de oude priorij loopt, bouwden de monniken het Molenaarshuis (dat lang als wasserij heeft dienstgedaan), de brouwerij en de ziekenboeg. Zo hadden ze rechtstreeks toegang tot het water. Er waren vijftien vijvers aangelegd (daar blijven er nu nog vijf van over) die dienst deden als visbestand, 's winters voor ijs zorgden (om levensmiddelen in een ijskelder te bewaren), water leverden om de twee waterraderen van de molen aan te drijven, en waarmee - om overstromingen te voorkomen - ook het debiet van de waterloop kon worden geregeld. Vandaag staat Leefmilieu Brussel voor hun onderhoud in. Als de *Molenvijver* rechte, hoge oevers heeft, dan is dat onder andere om de toegang voor de vissers te verzekeren. Terwijl het

natuurbeheer van de *Grote Klabotsvijver* met zijn hoge oevers het mogelijk maakt om de biodiversiteit op een Natura 2000-lokatie te stimuleren.

De bronnen in het Zoniënwood

Bart Swerts, boswachter voor Leefmilieu Brussel van dit deel van het Zoniënwood, geeft ons een inleiding over het bos en zijn vijvers.

Het Zoniënwood in Brussel telt vijf grote permanente bronnen. Drie daarvan worden gevoed door de *Roodkloosterbeek*, terwijl uit de twee andere, in Bosvoorde, twee beekjes ontstaan, die dan verder tot de *Woluwe* uitgroeien. Langs de beken en op de bodem van de vijvers vinden we nog andere bronnen terug, die kleiner zijn en een onregelmatig debiet hebben.

De **Keizersbron** ligt achter een rooster en bevindt zich aan de voet van een steile flank van de vallei. Verwacht hier geen gekolk, het water welt rustig op en heeft in de loop der eeuwen een aardige holte uitgegraven. De naam van deze bron is afgeleid van Keizer Karel V, die er naar het schijnt graag zijn dorst kwam lessen wanneer hij in de 16de eeuw in dit deel van het bos op herten en everzwijnen kwam jagen. Daarvóór heette ze mogelijk *Klabotsbron*, een naam met een onduidelijke betekenis die ook aan de twee vijvers stroomafwaarts is gegeven.

Enkele honderden meters stroomopwaarts vinden we de **Bosgeestbron** terug. Ze is sinds 1936 opgehoogd door een stenen monument ter ere van de schilder en dichter René Stevens die in 1909 de Liga van de Vrienden van het Zoniënwood oprichtte. Zijn vrienden noemden hem *Sylvain*, naar een Romeinse godheid die de bossen en velden beschermde. In het Frans heet die bron dan ook de *Source du Sylvain*. Dit is echter niet de oorspronkelijke bron van de *Roodkloosterbeek*, aangezien de beek nog hoger in het bos opklimt, op grondgebied van het Vlaamse Gewest.

Die bronnen en infiltraties die uit de bodem van deze vallei, de *Grote Flossen*, opwellen, zijn afkomstig van het grondwater dat er aan de oppervlakte komt. Dit watervlak wordt nog aangevuld door het regenwater en bevindt zich in een doorlatende Bruxelliezandlaag, die op een ondoorlatende laag leperiaanklei rust. Het zand in de onderlaag van het bos is trouwens zichtbaar op de bodem van de bedding van de waterloop.

De derde bezochte permanente bron, de **Dry Borren**, bevindt zich in het gelijknamige valleitje aan de andere zijde van het viaduct, tegenover een oud jachtpaviljoen. Vroeger zouden daar drie bronnen zijn geweest, vandaar de naam Dry Borren, maar daar blijft er vandaag nog slechts één van over. Er komt een beekje uit voort dat de Kleine Klabotsvijver aan de overzijde van het viaduct van water voorziet. Die laatste vangt ook het overtollige water van de erg drukke autoweg op, waardoor er soms vervuiling kan ontstaan.

Na deze vijver gaat de waterloop over in de *Grote Klabotsvijver*, waar de *Roodkloosterbeek* doorheen stroomt, die dan weer 2 km stroomafwaarts, onder de Jacques Bassemstraat aan de uitgang van het Bergojepark, in de *Woluwe* uitmondt.

Bronnen:

- Antoine Hulot, Bart Swerts (en Erik de Schrijver) van Leefmilieu Brussel
- Projet de Plan de gestion de la forêt de Soignes (Bruxelles Environnement): http://document.environnement.brussels/opac_css/electfile/PLAN_Gestion_FS_Livrel_FR (p. 70 e.v.)
- L'eau en Forêt de Soignes (Raymond Delahaye – Natura Woluwe): <http://www.naturawoluwe.be/eau%20foret%20de%20soignes%201.htm>

- Wandelgidsen van Coördinatie Zenne:
<https://www.coördinatiezenne.be/nl/documentatie/wandelgidsen.php>
  - Langs het water in de vallei van het Roodklooster in Oudergem
  - Naar de bronnen van de Woluwe in Watermaal-Bosvoorde'